

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.3.43>

REGULACJE ADMINISTRACYJNOPRAWNE USTANAWIAJĄCE SYSTEM WSKAŹNIKÓW ZGODNOŚCI Z WYMOGAMI KRAJOWEGO BEZPIECZEŃSTWA ŚRODOWISKOWEGO

Andrii Koshlia

sędzia Dobropilskiego Sądu Miejskiędo i Rejonowego Obwodu Donieckiego

(Donieck, Ukraina)

ORCID: 0000-0002-4252-0376

e-mail: koshliapolitech@gmail.com

Adnotacja. Ustanowiono niski poziom zapewnienia krajowych wymogów bezpieczeństwa środowiskowego, co wymaga przeglądu wskaźników ich zgodności. Uzasadnia się, że podstawą rozwoju krajowego systemu wskaźników wymogów bezpieczeństwa środowiskowego powinna być ich zdolność do prawidłowego zapewnienia realizacji prawa człowieka do bezpiecznego środowiska. Celem artykułu jest wdrożenie charakterystyki systemu wskaźników zapewniających wymagania krajowego bezpieczeństwa środowiskowego, określenie administracyjnoprawnego zabezpieczenia ich wdrożenia i kierunków ich realizacji. Autor podkreślił, że wdrożenie na poziomie krajowym potrzeby przestrzegania i wdrażania celów i zadań zrównoważonego rozwoju, co określiło celowość opracowania pewnego systemu monitorowania skuteczności wykonywania uprawnień do ich realizacji przez organy administracyjne. Na podstawie metody strukturalno-logicznej, metody analizy i syntezy, metody prawa porównawczego uzasadniona jest celowość wprowadzenia do norm zgodności z wymogami krajowego bezpieczeństwa środowiskowego antropogenicznych wskaźników rozwoju społeczeństwa, w szczególności określenia długości życia, poziomu zachorowań na raka, uwzględnienia najnowszych technologii wdrażania innowacji rozwoju przemysłu i tym podobne.

Słowa kluczowe: zabezpieczenie administracyjnoprawne, dostęp do informacji o środowisku, ochrona, wskaźnik, mechanizm, krajowe bezpieczeństwo środowiskowe, interes publiczny, subiektywne prawo publiczne.

ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE ESTABLISHMENT OF THE SYSTEM OF INDICATORS FOR COMPLIANCE WITH THE REQUIREMENTS OF NATIONAL ENVIRONMENTAL SECURITY

Andriy Koshlia

judge of the Dobropil city and district court of the Donetsk region

(Donetsk, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-4252-0376

e-mail: koshliapolitech@gmail.com

Abstract. A low level of ensuring the requirements of national environmental safety has been established, which requires a review of the indicators of their compliance. It is substantiated that the basis of the development of the system of indicators of national ecological security requirements should be based on their ability to properly ensure the realization of the human right to a safe environment. The purpose of the article is to characterize the system of indicators for ensuring the requirements of national ecological security, to determine the administrative and legal support for their implementation and directions for their implementation. The author emphasized that the introduction at the national level of the need to observe and implement the goals and objectives of sustainable development, which determined the expediency of developing a certain system of monitoring the effectiveness of the exercise of powers for their implementation by administrative bodies. On the basis of the structural-logical method, the method of analysis and synthesis, the method of comparative jurisprudence, the expediency of the need to introduce anthropogenic indicators of the development of society into the standards of compliance with the requirements of national environmental security, in particular, the determination of life expectancy, the rate of cancer, taking into account the latest technologies for the introduction of innovations in the development of industry, etc.

Key words: administrative and legal support, access to environmental information, protection, indicator, mechanism, national environmental security, public interest, subjective public law.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ ДОТРИМАННЯ ВИМОГ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Андрій Кошля

суддя Добропільського міськрайонного суду Донецької області

(Донецьк, Україна)

ORCID: 0000-0002-4252-0376

e-mail: koshliapolitech@gmail.com

Анотація. Встановлено низький рівень забезпечення вимог національної екологічної безпеки, що вимагає здійснення перегляду індикаторів їх дотримання. Обґрунтовано, що в основу розбудови системи індикаторів

вимог національної екологічної безпеки має покладатися їх здатність належним чином забезпечити реалізацію права людини на безпечне довкілля. Метою статті визначено здійснення характеристики системи індикаторів забезпечення вимог національної екологічної безпеки, визначення адміністративно-правового забезпечення їх впровадження та напрямів їх реалізації. Автором підкреслено, що запровадження на національному рівні необхідності дотримання та впровадження цілей та завдань сталого розвитку, що визначило доцільність вироблення певної системи моніторингу ефективності здійснення повноважень з їх реалізації адміністративними органами. На підставі структурно-логічного методу, методу аналізу та синтезу, методу порівняльного правознавства обґрунтовано доцільність необхідності запровадження до стандартів дотримання вимог національної екологічної безпеки антропогенних показників розвитку суспільства, зокрема, визначення тривалості життя, рівень онкозахворювань, врахування новітніх технологій із запровадження інновацій розвитку промисловості тощо.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, доступ до екологічної інформації, захист, індикатор, механізм, національна екологічна безпека, публічний інтерес, суб'єктивне публічне право.

Постановка проблеми. Відповідно до статті 16 Конституції України «забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави» відноситься до пріоритетних задач української держави. Такий підхід, визначений Конституцією України, порушив необхідність перегляду розуміння категорії «національної екологічної безпеки». Крім того відповідно до Стокгольмської декларації з навколишнього середовища 1972 р. визначено право людини на сприятливі умови життя у навколишньому середовищі, якість якого дозволяє вести гідне та процвітаюче життя.

Стан наукової розробки проблеми. Встановлення сутності категорії «національна екологічна безпека» вимагає врахування результатів наукових праць представників спеціальних галузевих досліджень, зокрема В.І. Андрейцева, Т.О. Мацелик, О.О. Заржицького, В.К. Колпакова, Т.О. Коломоєць, Ю.О. Легези, О.Ю. Синявської, О.О. Сурілової та ін. Однак встановлення сутності категорії «національна екологічна безпека» має фрагментарний характер, та вимагає здійснення узагальнення існуючих наробок задля досягнення їх відповідності європейським стандартам.

Метою статті є здійснення характеристики системи індикаторів забезпечення вимог національної екологічної безпеки, визначення адміністративно-правового забезпечення їх впровадження та напрямів їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Загальноновизначим та загальноновживаним в Україні є підхід до визначення сутності та системи стандартів національної екологічної безпеки як безпеки відповідності довкілля певним вимогам щодо лімітів забруднення довкілля. В основу розбудови системи індикаторів вимог національної екологічної безпеки має покладатися їх здатність належним чином забезпечити реалізацію права людини на безпечне довкілля. Останнім часом спостерігається дискусійність підходів про встановлення сутності категорії «права людини на безпечне для життя та здоров'я довкілля» як права, реалізація та захист якого пов'язується із дотримання стандартів та лімітів не перевищення забруднення навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів. Закріплення такого нормативного підходу базується на врахуванні застарілих традицій еколого-правового регулювання, що є «успадкованими» ще з часів Радянського Союзу, і не корелюються із реалізацією Стратегії сталого розвитку, цілі якої проголошено Указом Президента України від 30 вересня 2019 року №722/2019 (Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року, 2019).

Останнім часом спостерігається дискусійність підходів про встановлення сутності категорії «права людини на безпечне для життя та здоров'я довкілля» як права, реалізація та захист якого пов'язується із дотримання стандартів та лімітів не перевищення забруднення навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів. Закріплення такого нормативного підходу базується на врахуванні застарілих традицій еколого-правового регулювання, що є «успадкованими» ще з часів Радянського Союзу, і не корелюються із реалізацією Стратегії сталого розвитку, цілі якої проголошено Указом Президента України від 30 вересня 2019 року №722/2019.

Історія формування ідеї сталого розвитку безпосередньо пов'язується із засіданням Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку, що відбулося у вересні 2015 року, де було прийнято резолютивний документ «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», де було встановлено такі цілі та завдання розвитку сучасних держав. Зазначеною Резолюцією Генеральної асамблеї ООН обґрунтовано, що розвиток сучасної держави має бути наступні напрями соціально-економічного, духовно-культурного, гуманітарного, екологічного реформування. Цілі сталого розвитку сучасного світу та окремих держави можуть бути класифіковані на: 1) гуманітарні, до яких відноситься - необхідність подолання проявів бідності, боротьба з поширенням голоду, вжиття заходів із забезпечення продовольчої безпеки, сприяння забезпечення якості та безпеки продуктів харчування, раціоналізація сільськогосподарської діяльності; соціальний захист та забезпечення людини незалежно від її віку та стану здоров'я; доступність правосуддя; впровадження принципів соціального партнерства та діалогу як засад здійснення публічного адміністрування та суспільного розвитку; 2) соціо-культурні, що охоплюються необхідністю вжиття заходів із надання доступу до якісної освіти та створення можливостей для професійного розвитку людини впродовж її життя; забезпечення принципів гендерної рівності як пріоритету розвитку сучасного суспільства, надання рівних прав чоловікам та жінкам, хлопцям та дівчатам; подолання проявів дискримінації за майновою ознакою; 3) екологічні – забезпечення доступу до якісних водних ресурсів та дотримання санітарно-гігієнічних вимог; створення умов доступності енергетичних ресурсів; екологізація виробництва та його розбудова на засадах «замкненого кола»; забезпечення життєдіяльності та «життєстійкості» населених пунктів; вжиття заходів

із подолання проявів кліматичних змін та їх негативних наслідків; використання ресурсів моря та океану на засадах раціональних підходів; боротьба з опустелюванням та вжиття інших заходів, спрямованих на подолання проявів деградації земель та відновлення біорізноманіття; 4) соціально-економічні – створення ефективного ринку праці на світового та національному рівнях; раціоналізація споживання.

Реалізація цілей сталого розвитку як пріоритетні засади формування державної політики України було визначено як складова державної політики, про що було внесено відповідні зміни до нормативно-правових актах, що регламентують діяльність уряду та центральних органів виконавчої влади як адміністративних органів, уповноважених на здійснення стратегічних завдань держави, зокрема, такими є Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI (Про центральні органи виконавчої влади, 2011), Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII (Про Кабінет Міністрів України, 2014), Постанови Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950 (Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України, 2007).

Цілі сталого розвитку деталізуються у відповідних стратегічних завдань здійснення державної та регіональної політики, що втілюються у положеннях Національної доповіді «Цілі сталого розвитку». Встановлені Національною доповіддю «Цілі сталого розвитку» концептуальні та стратегічні засади розвитку України фактично є критеріями ефективності здійснення функцій держави, забезпечення вимог національної безпеки, і зокрема, безпеки навколишнього природного середовища (Цілі Сталого розвитку, 2017).

Запровадження на національному рівні необхідності дотримання та впровадження цілей та завдань сталого розвитку визначило доцільність вироблення певної системи моніторингу ефективності здійснення повноважень з їх реалізації адміністративними органами. Відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 686-р (Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку, 2019) встановлюються перелік індикаторів ефективності здійснення державної та регіональної політик.

До таких індикаторів забезпечення вимог національної екологічної безпеки України зокрема та досягнення цілей Сталого розвитку в цілому відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 686-р віднесено: забезпечення створення стійких систем виробництва продуктів харчування, що сприяють збереженню екосистем і поступово покращують якість земель та ґрунтів, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій (індекс виробництва харчових продуктів Індекс виробництва харчових продуктів); забезпечення доступності якісних послуг з постачання безпечної питної води, будівництво та реконструкцію систем централізованого питного водопостачання із застосуванням новітніх технологій та обладнання (індикатор безпеки та якості питної води за мікробіологічними показниками; індикатор безпеки та якості питної води за радіаційними показниками); зменшення обсягів скидання неочищених стічних вод, у першу чергу з використанням інноваційних технологій водоочищення, на державному та індивідуальному рівнях (показники обсягів скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти; частка скидів забруднених (забруднених без очистки та недостатньо очищених) стічних вод у водні об'єкти у загальному обсязі скидів тощо); підвищення ефективності водокористування (показники водоемності ВВП); розширення інфраструктуру та модернізація мереж для забезпечення надійного та сталого енергопостачання на основі впровадження інноваційних технологій (індикатор технологічних витрат електричної енергії в розподільчих електромережах); забезпечення диверсифікації постачання первинних енергетичних ресурсів; збільшення частку енергії з відновлюваних джерел у національному енергетичному балансі, зокрема за рахунок уведення додаткових потужностей об'єктів, що виробляють енергію з відновлюваних джерел (встановлення частки енергії, виробленої з відновлюваних джерел, у загальному кінцевому споживанні енергії); зменшення негативного впливу забруднюючих речовин, у т. ч. на довкілля міст, зокрема шляхом використання інноваційних технологій (обсяг викидів у атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами викидів); забезпечення розробки та реалізації стратегій місцевого розвитку, спрямованих на економічне зростання, створення робочих місць, розвиток туризму, рекреації, місцевої культури і виробництво місцевої продукції; зниження ресурсоемності економіки; зменшення обсягів утворення відходів і збільшення обсягів їх переробки та повторного використання на основі інноваційних технологій та виробництв (обсяг утворених відходів усіх видів економічної діяльності на одиницю ВВП; частка спалених та утилізованих відходів у загальному обсязі утворених відходів); обмеження викидів парникових газів в економіці; скорочення забруднення морського середовища; забезпечення сталого використання та захисту морських та прибережних екосистем, підвищення їх стійкості та відновлення на основі інноваційних технологій; сприяння сталому управлінню лісами (індикатор лісистості території країни); відновлення деградованих земель та ґрунтів з використанням інноваційних технологій.

Фактично такі індикатори є критеріями ефективності соціально-економічного розвитку, що дозволяє виявити напрями нормативно-правового та організаційного регулювання суспільних відносин. При цьому наявна система індикаторів дотримання вимог національної екологічної безпеки не враховує жодним чином такі показники, як сприятливість та якість довкілля. Встановлення сприятливості довкілля має враховувати не лише вимоги відповідності встановленим стандартам екологічної безпеки, але відповідні показники антропогенної характеристики розвитку суспільства, зокрема, визначення тривалості життя, рівень онкозахворювань, врахування новітніх технологій із запровадження інновацій розвитку промисловості тощо.

Висновок. Отже, встановлення сприятливості довкілля має враховувати не лише вимоги відповідності встановленим стандартам екологічної безпеки, але відповідні показники антропогенної характеристики розвитку суспільства, зокрема, визначення тривалості життя, рівень онкозахворювань, врахування новітніх технологій із запровадження інновацій розвитку промисловості тощо.

Список використаних джерел:

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30 вересня 2019 року №722/2019. URL.: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
2. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 року № 3166-VI. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
3. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
4. Про затвердження Регламенту Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2007 р. № 950. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-п#Text>
5. Цілі Сталого розвитку: Україна. Національна доповідь. URL.: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>
6. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 686-р. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-р#Text>

References:

1. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku (2019) [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 30 veresnia 2019 roku №722/2019. URL.: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> [in Ukraine]
2. Pro tsentralni orhany vykonavchoi vlady (2011) [On central bodies of executive power]: Zakon Ukrainy vid 17 bereznia 2011 roku № 3166-VI. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text> [in Ukraine]
3. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy (2014) [About the Cabinet of Ministers of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 27 liutoho 2014 roku № 794-VII. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> [in Ukraine]
4. Pro zatverdzhennia Rehlamentu Kabinetu Ministriv Ukrainy (2007) [On approval of the Regulations of the Cabinet of Ministers of Ukraine]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 lypnia 2007 r. № 950. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-p#Text> [in Ukraine]
5. Tsili Staloho rozvytku: Ukraina (2017) [Goals of Sustainable Development: Ukraine]. Natsionalna dopovid. URL.: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf> [in Ukraine]
6. Pytannia zboru danykh dlia monitorynhu realizatsii tsilei staloho rozvytku (2019) [The issue of data collection for monitoring the implementation of sustainable development goals]: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21 serpnia 2019 r. № 686-r. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-r#Text> [in Ukraine]